

Mária Beňačková Rišková
Dobrá Voda 201
919 54
Kontakt: 0903 616171, maria.riskova@gmail.com

Oponentský posudok

habilitačnej práce **Mgr. art. Michaly Lipkovej, ArtD.**
s názvom **Prototypovanie zmeny**

Na základe dekrétu dekana Fakulty architektúry a dizajnu STU v Bratislave prof. Ing. arch. Pavla Gregora, PhD. zo dňa 7. 12. 2021, ktorým ma vymenoval za oponentku habilitačnej práce Mgr. art. Michaly Lipkovej, ArtD. a po dôkladnom preštudovaní tejto práce podávam nasledovný posudok.

Formálne údaje o habilitačnej práci

Habilitačná práca má 98 strán s 39 ilustráciami poznámkovým aparátom a odkazmi na zdroje štúdia. Práca je členená do piatich kapitol vrátane Úvodu a Záveru s bibliografiou. Kľúčovými kapitolami sú tri hlavné kapitoly venované teórii, dizajnerskej praxi a otázke vzdelávania a poznania. Názvy kapitol a podkapitol sú stručné a výstižné, vyjadrujú racionálny štýl vyjadrovania autorky. Záver je krátky, vyjadruje podstatný odkaz autorkinej práce. Väčšina kapitol sa začína citátmi, ktoré inšpiratívne posúvajú čitateľov k podstate ďalšieho textu.

Dosiahnuté výsledky a prínos habilitačnej práce

Autorka vo svojej práci jasne vyjadrila potrebu súčasnej situácie ľudstva – „opraviť“ chyby spôsobené vekom antropocénu, prinášať konkrétne a praktické riešenia. Priniesla svoj pohľad na príčiny pomalej reakcie na kriticky sa zhoršujúce podmienky pre život, návrhy riešení aj širší intelektuálny kontext potrebný na pochopenie problematiky. Medzi pozitíva práce a autorkinho prístupu patria jednoznačné pomenovanie potreby akcie, jasné pomenovanie problémov a jednoznačné používanie slova „zmena“ na opísanie stavu, ktorý potrebuje spoločnosť a čiastkovo disciplíny súvisiace s dizajnom i samotný dizajn; ako aj absencia obáv či porazeneckého prístupu k súčasnej situácii.

Prínosom práce je podrobné predstavenie príkladov z autorkinej praxe, dizajnerskej i pedagogickej. Podobných príkladov, modelových projektov potrebujeme v našej literatúre o úlohe dizajnu a jeho tvorcov pri zmene spoločnosti stále veľa, pretože myslenie a písanie o príčinách a dôsledkoch zmien môže byť často príliš abstraktným a nezrozumiteľným.

Značným prínosom práce je rozsiahle miesto venované otázkam jazyka pri pochopení súčasnej situácie, ale aj pri vysvetľovaní a iniciovaní zmeny myslenia a správania sa.

Práca bude hodnotným zdrojom informácií pre študentov i pedagógov, ako aj odborníkov z iných akademických pracovísk, tvorcov a teoretikov dizajnu a súvisiacich disciplín. V práci je zrejmä autorkina skúsenosť s vyučovaním, s prácou v

multidisciplinárnych tímoch aj praktická skúsenosť s tvorbou dizajnu v jeho rôznych polohách, ako ho približuje vo svojom texte.

Pripomienky, otázky a poznámky k habilitačnej práci

Záver habilitačnej práce je podľa môjho úsudku príliš stručný, privítala by som rozsiahlejšie zhrnutie, ktoré by umožnilo čitateľom záverečnú reflexiu a prepojenie mnohým myšlienkových prúdov, ktoré sú pre prácu typické. Takéto zhrnutie by umožnilo autorke potvrdiť niektoré jej postuláty, snáď by ani nepotrebovala v priebehu skladania textu na dvoch miestach klásť otázku v zmysle, „prečo sa venujeme tejto téme?“ (na s. 16, s. 19).

Dovolím si polemizovať s vyjadrením „Tak ako naznačuje vyššie uvedený citát, ideály nám bez praktických nástrojov na uskutočnenie zmeny veľmi nepomôžu.“ ako reakcii na citát „Nestúpaš sa na úroveň svojich cieľov. Klesáš na úroveň svojich systémov. James Clear, Atomic Habits“. Rozumiem tomu, že autorkino chvályhodné zameranie na pragmatický či praktický prístup si isté pochybovanie o potrebe vízií nesie v rodnom liste, ale myslím si, že to praktické myslenie nám nesmie priniesť podceňovanie idealistického prístupu k svetu. Antropocentrické hľadisko prinieslo množstvo problémov, ktorým čelíme a ktoré vo svojej práci (nielen tejto habilitačnej) autorka rieši, no práve to stanovisko ideálov, vízií nám tvorí aj veľkú časť našej (humánnej) identity. V záujme vyvolania diskusie smerujem snáď k otázke – ako vážne myslí autorka svoje vyššie uvedené tvrdenie?

Ďalej ma zaujal jeden námet na diskusiu. Dve tvrdenia autorky: „...žijeme vo veľmi odlišnej inej dobe než Edward Sapir, ktorý pred sto rokmi odmietal antropologické zjednodušenia. Čo v súčasnosti najviac ovplyvňuje spôsob, akým jazyk ovplyvňuje naše rozmýšľanie? Na základe čoho sa dnes rozhodujeme, konáme? Odpoveď je jednoduchá. Sú to do veľkej miery médiá...“ (s. 16) a „Zároveň treba jedným dychom dodať, že žijeme v radikálne odlišnej dobe, než pred desiatimi rokmi“ (s. 16).

Vzápätí autorka mierne upresňuje smerovanie svojich myšlienok vyjadrením „Americký vedec Edward O. Wilson v roku 2009 pomenoval „skutočný problém“ ľudstva nasledovne: „máme emócie z doby kamennej, inštitúcie zo stredoveku a technológie, ktoré sa podobajú bohu“ (s. 17).

Smerujem k otázke, či je naozaj vhodné paušalizovať naše konanie, existenciu, prebývanie v aktuálnej súčasnosti v zmysle, že žijeme inú dobu ako pred sto či desiatimi rokmi? Nebolo by vhodnejšie vyberať z plurality skutočnosti relevantnú časť, na ktorú poukážeme ako na odlišnú oproti realite iného obdobia v minulosti? Wilsonove oddelenie emócií, inštitúcií a technológií poukazuje na relatívnosť a viaczdrojovosť nášho konania či prežívania súčasnosti. A autorka si to tiež uvedomuje a rozpracúva tieto myšlienky na viacerých miestach v práci. Takže uvedené citáty zdôrazňujem hlavne pre jej i pre naše poučenie a uvedomenie si monochrómnosti podobných tvrdení (autorka posudku sa cíti byť v tomto prípade tiež vinná z prečinu zjednodušovania a používania jednoduchého tvrdenia o „živote v inej dobe“).

Drobná polemika by mohla vyplývať z konštatovania autorky: „Po úspešnom uvedení Nolanovho filmu Interstellar v roku 2014 bolo publikovaných množstvo článkov, ktoré sa snažili vysvetliť divákovi teóriu relativity - film zrazu popularizoval vedu.“ (s. 11). Kolegovia a kolegyně z oblasti filmovej vedy by iste toto tvrdenie vedeli rozobrať na mnohých stranách s uvedením príkladov z dejín kinematografie, kedy uvedenie

filmového diela znamenalo opätovné zvýšenie záujmu o vedecké poznanie. To je však naozaj len drobná výhrada, stačí len vypustiť slovíčko „zrazu“.

Stanovisko k protokolu originality (či práca je alebo nie je originálna)
Protokol originality preukázal, že práca je originálna.

Záver

Konštatujem, že predložená habilitačná práca svojim obsahom, rozsahom spĺňa náležitosti a kritériá, ktoré sú kladené na habilitačnú prácu a jej vypracovaním habilitantka preukázala výborné teoretické vedomosti v odbore habilitačného konania dizajn a na základe publikovaných prác habilitantky, ako aj jej pedagogických výsledkov **odporúčam habilitačnú prácu na obhajobu a po jej úspešnom obhájení odporúčam habilitantke udeliť titul**

docentka.

V Dobrej Vode, dňa 1. 3. 2022

Mgr. Mária Beňačková Rišková